

8. téma

Vodný režim rastlín

Vodný režim rastlín

-množstvo vody v jednotlivých rastlinách:

- vodné rastliny-98%
- zelené rastliny-70-80%
- suché semená-5-14%

Príjem vody:

- vodné rastliny-vodu prijímajú celým povrchom tela
- zelené rastliny- pomocou koreň.syst.(hl.koreň,bočné korene,vlásočnice)
  - VLÁSOČNICE –absorpč.schopnosť
  - voda a v nej rozpust.látky sa difúziou dostanú do koreňa

Vedenie vody:

-pohyb vody z koreňa do listov zabezpeč.:

- koreň.výtlak- tlak,kt.vytláča vodu do vyššie uložených pletív
- transpirácia- vypar.vodu v listoch

Výdaj vody:

- rastliny z prijatej vody využ. iba 1% na látkovú premenu
- zvyšok vydáva do prostredia v plyn. alebo kvapal. skupenstve
- výdaj sa uskutoč.pomocou transpirácie a gutácie

Minerálna výživa

-rast.prijím.z pôdneho roztoku minerál.látky vo forme kationov(Na^+ , K^+ , Mg^{2+}) alebo vo forme aniónov(NO_3^- , PO_4^{3-})

-minerál.l.si rastl.zabudováva do orgánov tvoriacich telo rastliny

-v sušine rastl.-asi 60prvkov→podľa množ. min. látok nachádz. sa v sušine rastl. delíme prvky na:

Makroelementy

-biogén.prvk,kt. sa nachádz. v rastl.v najväč. množstve→nevyhnut. pre život+ zlož.dôlež.organic.látok

-nedostatok:fyziológ.poruchy v rastl.,chorob.príznaky,morfolog.zmeny až odumretie

-neprítom.1 biogén prvku nemožno nahradiť iným (CONH,S,P,K,Ca,Mg...)

★C-tvorí základnú kostru zlúčenín

-rastliny ho prijím. vo forme CO_2 (zo vzduchu) alebo CO_3^{2-} (z pôdy)

★ O_2 -prijímaný v podobe O_2 zo vzduchu

-rastliny ho využ. v procese dýchania

★ H_2 -spolu s C-súčasť.všet.organic.zlúč.

-získava sa fotolýzou vody

★ N_2 -atmosférický N_2 je pre rast. nedostupný; rast. využíva len N_2 viazaný v NO_3^- a NH_4^+ (amón. soli)

-dôležitá súčasť AMK→ vznik bielkovín

-NEDOSTATOK: spomalený rast a rastlina predčasne kvitne

-NADBYTOK: rastl. mohutne rastie ale nemá dostatočne pevnú bunk.stenu

★S-rastl. ju prijíma vo forme síranov SO_4^{2-} a je súčasťou enzýmov

★P-prijím. vo forme HPO_4^{2-} →súčasť ATP, bielkovín a NK; NEDOSTATOK: deformácia plodov

★Mg-vo forme Mg^{2+} →centrál.atóm chlorofylu

Mikroelementy

- v rast. sa vyskyt. v malých(stopových) množstvách
- uplat.sa najmä v metaboliz. →súčasť enzýmov,kt. majú katalic.funkciu(Br,Cl,Mo,Co,Zn,Cu)
- ★**B**-uplat. sa v procese opelenia

Rozmnožovanie

1.)nepohlavné rozmnožovanie. →nový jedinec vzniká z 1 rodiča,s ktorým je geneticky zhodný

FORMY: ·**bunkové delenie**-sinice, riasy

·**fragmentácia**-rozpad stielky na niekoľko častí (jednobunk.riasy)

·**sporogónia**-tvorba vítrusov → VÝTRUSY VZNIK.REDUKČ.DELENÍM →haploid.(machorasty)

·**špecializ.rozmnož. organizmov:**

→**cibuľky**:cesnak,tulipán,cibuľa

→**poplazmi**:jahoda

→**podzemky**:praslička,konvalinka

→**odrezky z listov**:mušát,begónia

→**odrez.zo stonky**:vinič,ríbezľa

→**hlúzy**:georgína,zemiak

2.)pohlavné rozmnožovanie.-typic.prevyššie rastl. →nový jedinec vzniká splynutím 2gamét→v novom jedincovi sa zmiešavajú vlastnosti oboch rodičov

-**GAMÉTY**: ·**izogaméty**-morfolog.(tvarovo)rovnaké ale funkčne odlišné

-splývanie →**IZOGAMIA**

·**anizogaméty**- morfolog. aj tvarovo rozlišné

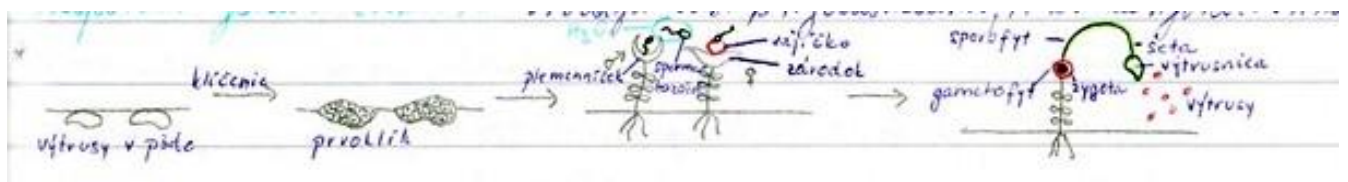
-samičie pohl. bunky:**MAKROGAMÉTY**

-samčie pohl.bunky:**MIKROGAMÉTY**

-splynutie:**ANIZOAGAMIA**

PARTENOGENÉZA-semená vznikajú aj z neoplodnenej vajevej bunky(jastrabník)

Rodozmena-Metagenéza

-striedanie pohl.generácie s nepohl.generáciou v ontogenéze rastlín

-**pohl. generácia =gametofyt**-tvoria ju rastl.,kt. majú pohl. orgány ,v kt.sa vytvárajú pohl. bunky

-**nepohl.generácia= sporofyt** –tvoria ju rastl.s vítrusnicami,v kt. sa vytvárajú vítrusy=SPÓRY

-v rodozmeze machorastov prevláda **GAMETOFYT**

1. z vítrusu vzniká prvoklík

2. z prvoklíku vyrastie gametofyt:

♀-má zárodočník=**ARCHENÓMIUM**-samičie pohl.orgán →produk.vajcové bunky

♂-má plemenniček=**ANTERÍDIUM**-samčie pohl.orgán →produk.spermatozoidy

3. splynutím spermatozoidu a vajíčka → diploid. zygota, z kt. vyrastie sporofyt
4. SPOROFYT-diploid.rastl.vytvára diploid.vírusnicu, z kt. MEIÓZOU vznik haploid.vírusy

TYPY RODOZMENY:

- **izomorfná**- rovnakoťvará; sporofyt a gametofyt sa tvarovo neodlišujú. (fosíl.rýniorasty)
- **heteromorfná**- rôznoťvará; sporofyt a gametofyt sa tvarovo odlišujú (machorasty)

Rast a vývin rastliny

-ontogenéza-vývin rastl. → sled dejov od vzniku až po zánik rastliny

FÁZY:

vegetatív.f.- vznik vegetatív.orgánov(koreň,stona,listy)

generatív.f.- zabezpeč.rozmnož.rastl.(tvorba gamét a vírusov)

dormant.f.- (odpočink.f.)-rastl.prekon. nepriaz. podmien.prostredia(v zime list.stromy)

-súčasťou ontogenézy sú:

RAST-**kvantitatív.zmeny**-príbúd.buniek

VÝVIN-**kvalitatív.zmeny**-diferenciácia buniek na vykonáv.určit.funkcií(vznik pletív a orgánov)

★ Rast rastliny

-narozdiel od živoč.buniek rastl.nerastú v celom svojom objeme ale v tzv.**rastových zónach**→tu sa nachádza delivé pletivo; nájdeme v rast.vrcholoch koreňa,listov a stonky

-rast má 3 fázy:

MERISTEMATICKÁ=EMBRYONÁL.F.-neustál.del.buniek; zvýšenie ich počtu

PREDLŽOVACIA F.-zväčš.objemu buniek

DIFERENCIAČ.F.=ROZLIŠOVACIA-bunky sa tvarovo odliš.a špecializ.podľa funkcie

-vnútor.činitele rastu:v tele rastl.sa tvoria rastl.hormóny-**fytohormóny**

→povzbudz.rast-**stimulátory rastu**

→rast spomaľ.až zastav.-**inhibítory rastu**

Stimulátory:

***auxíny**-v rastových vrcholoch stoniek;stimul.klíč.semien a podpor.rastboč.koreňov

***cytokyníny**-podpor.del.buniek,rozkonár.stonky a tvorbu chlorofilu

***giberelíny**-tvorba kvetov

Inhibítory:

***kys.abscisová**-spomaľ.rast→zastav. tvorbu DNA a tým aj delenie buniek

-vonkaj.činitele rastu:faktory vonk.prostredia

*teplota-pri teplot.minime rastl.začína rásť

-teplot.optimum je najvhod.teplotou→rastl.rastie najintenzívnejšie

-pri teplot. maxime→útlm metabolizmu→zastav.rastu

-TYPY: **teplomil.rast.**-vyžad.vyššiu T(uhoroky,rajčiak,fazuľa,melón,tabak...)

chladnomil.rast.-prispôsob.nízkej T(lišajníky,riasy,cibuľa,obilniny...)

*svetlo-procesy,kt.ovplyv.svetlo→fotobiol.procesy→patrí sem:

ETIOLIZÁCIA-rast rastl.za nedostatku svetla sprevádz. morfol.zmenami(vyblednutie..)

FOTOPERIODIZMUS-reak.rastl.na stried.dňa a noci; fotperióda-dĺž.trvania denného

osvetlenia:

dlhodenné-fotoperiódapotrebná viac ako 12h(obilniny,mrkva,cibuľa...)

krátkodenné- fotoper.potreb.menej ako 12h(krát.dni adlhénoci:sója,ryža...)

neutrálne- nemajú citlivé nároky na svetlo(púpava,muškat...)

★ Vývin rastliny

-zač. sa klíčením vítrusu/semena

-pred klíčením musí semeno prijať vodu

-po vyklíči. →vegetatív.orgány(list,koreň,stonka) až potom zanikne

DORMANCIA-viacroč.rastl.prechád.obdobím vegetač.pokoja(napr.spomal.metabolizmu počas zimy)

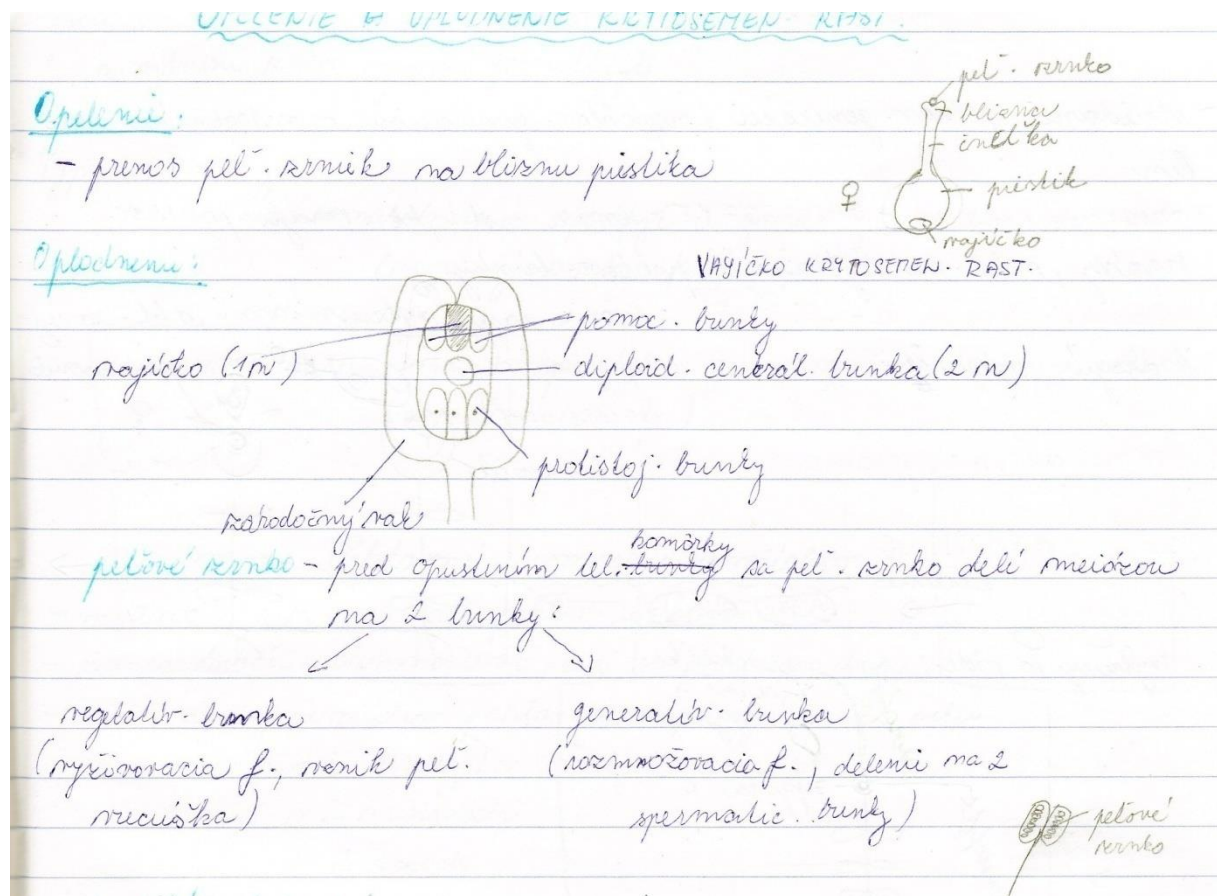
Triedenie rastl.:

- monokarpické-plodia len raz za život(1-2-3 a viac-ročné)
- polykarpické –prináš.plodyza život viackrát(jabloň,hruška...)

Opelenie a oplodnenie semenných rastlín

Opelenie-prenos peľ. zrníka na bliznu piestika

Oplodnenie

-dvojité oplodnenie:charakteristic.pre krytosemen.rastl.

-po opel.peľ začne klíčiť→vyvíja sa na **peľové vrecúško**,kt.prerastá k vajíčku

- prvá spermatická bunka splynie s vajcovou bunkou a vznikne zygotu, z kt.sa vytvorí zárodok
- druhá spermatická bunka oplodnídiploid.centráln.bunku a vzniká **triploidný endosperm**-živné pletivo,kt. vyživuje zárodok

